

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Библиотека
МОНОГРАФИЈЕ

ВАЛЕНТИНА
ЦВЕТКОВИЋ-ЂОРЂЕВИЋ

ОСНОВ УГОВОРНЕ
ОДГОВОРНОСТИ У
РИМСКОМ КЛАСИЧНОМ
ПРАВУ

Валентина Цветковић-Ђорђевић
ОСНОВ УГОВОРНЕ ОДГОВОРНОСТИ
У РИМСКОМ КЛАСИЧНОМ ПРАВУ

Издавач

Универзитет у Београду – Правни факултет
Центар за издаваштво

За издавача

Проф. др Бојан Милисављевић, декан

Уредник

Проф. др Душан В. Поповић

Рецензенти

Проф. др Милена Полојац,
Проф. др Андреја Катанчевић
Проф. др Огњен Вујовић
Проф. др Самир Аличић

© Универзитета у Београду – Правни факултет, 2025

Сва права задржана. Ниједан део ове књиге не може бити репродукован, пре-
снимаван или преношен било којим средством – електронским, механичким,
копирањем, снимањем, или на било који други начин без претходне сагла-
сности аутора и издавача.

www.ius.bg.ac.rs

Боїдану, сину и саборцу!

ПРЕДГОВОР

Изучавање римског права у Србији започело је 1843. године на предлог Јована Стерије Поповића, професора *Природној љрава и Куријалној шћила и судејској љосћуйка љри љрадјанским љарницама* на Лицеју у Београду. Развој науке о римском праву (романистике) почиње постављењем Рајка Лешјанина за професора римског права, који је 1857. године објавио први уџбеник из овог предмета на српском језику под називом „Институције Јустинијановог римског права“. Од тада до данашњих дана српска романистика непрекидно се развија, дајући свој допринос општем развоју ове захтевне наставно-научне дисциплине, не само у регионалним, већ и у светским оквирима.

XIX век обележава врхунац изучавања римског права у Европи, док XX век представља период критичке консолидације постигнутог знања и појаве нових оригиналних теорија. XXI век, међутим, доноси другачији изазов: романисти данас морају да доказују општепознату чињеницу – да је римско право темељ правних поредака европско-континенталних држава. Из тог разлога његово изучавање нема само академску вредност, већ и практичну – служи како разумевању савремених правних установа које су поникле из римског права, тако и проналажењу алтернативних решења за проблеме које савремена решења не могу да реше на задовољавајући начин. Спор о основу уговорне одговорности у савременом српском праву може се боље разумети кроз римско право, које пружа другачију перспективу на сам основ одговорности и можда омогућава његово превазилажење.

У Београду,
5. новембра 2025. године

Проф. др Валентина Цветковић-Ђорђевић

САДРЖАЈ

Предговор	7
1. УВОД	11
2. ОПШТА РАЗМАТРАЊА.....	13
2.1. Основ одговорности за штету у савременом српском праву	13
2.2. Појам уговорне одговорности	15
2.3. Основ уговорне одговорности у позитивном српском праву	17
2.4. Основ уговорне одговорности у римском праву.	18
2.5. Уговорна одговорност у римском праву: од пандектиста до савремених схватања	22
3. УГОВОРНА ОДГОВОРНОСТ ДУЖНИКА У СТАРОМ РИМСКОМ ПРАВУ	33
4. ПОЧЕТАК ОСЛОБАЂАЊА ДУЖНИКА ОД УГОВОРНЕ ОДГОВОРНОСТИ.....	35
5. ЈУРИСПРУДЕНЦИЈА	39
5.1. Закуп пољопривредног земљишта: Сервије и Алфен	39
5.2. Закуп стамбене зграде	42
5.3. <i>Cautio damni infecti</i>	43
5.4. Послуга.....	45
5.5. Заокрет у схватању Лабеона: ослобађање од одговорности	47
5.6. Правници који заступају супротно становиште од Лабеона у погледу могућности ослобођења од уговорне одговорности: Прокул, Атилицин, Нерва.....	54
5.7. Салвије Јулијан – <i>bona fides</i> као општи разлог за ослобођење од одговорности	56
5.8. Допринос Јувенција Целза и Секста Африкана концепту ослобођења од одговорности.....	61
5.9. Секст Помпоније	69
5.10. Гај	74
6. ИМПЕРАТОРСКО ПРАВО.....	79

7. ПРОЦЕСНИ МЕХАНИЗМИ ЗАШТИТЕ ДУЖНИКА: ОСЛОБАЂАЈУЋИ ПРИГОВОРИ.	91
7.1. Ослобађајући приговори у служби правичности (<i>aequitas</i>)	91
7.2. Позивање на правичност (<i>aequitas</i>) у изворима	91
7.3. Релативност поделе разлога ослобођења од одговорности. ...	92
7.3.1. Субјективни разлози ослобођења од одговорности ...	93
7.3.1.1. Дужна пажња (<i>diligentia</i>).	95
7.3.1.2. <i>Bona fides</i> као свеобухватни основ ослобађања.	96
7.3.2. Објективни разлози ослобођења од одговорности ...	96
8. ОПАСНОСТИ ПО ПОВЕРИОЦА И СРЕДСТВА ЊЕГОВЕ ЗАШТИТЕ	99
8.1. Уговорно преузимање ризика од стране дужника	99
8.2. Реплике и њихови разлози (<i>causae replicationum</i>)	100
9. ТЕРЕТ ДОКАЗИВАЊА КАО ПОКАЗАТЕЉ ОСНОВА ОДГОВОРНОСТИ	105
9.1. Од процесног решења ка материјалноправном.	105
9.2. Ослобађајући приговори и терет њиховог доказивања	106
9.3. Разлике у погледу терета доказивања као одраз различитих основа одговорности – ризик и кривица	107
9.3.1. Различита решења терета доказивања у турским односима.	108
9.3.2. Различита решења терета доказивања у уговорним односима	111
9.4. Закључци: од постављања доказног проблема до основа одговорности	112
10. <i>DOLUS</i> КАО ОСНОВ ОДГОВОРНОСТИ	115
11. ЗАКЉУЧАК	117
ИЗВОРИ	121
ЛИТЕРАТУРА.	125